

Dit was de eene helft van den weg naar den afgrond; de miskenning van den oorsprong der souvereiniteit en de overgave van deze in de handen van het volk zouden het overige doen om de natie over te leveren aan de harts-tochten eener domineerende meerderheid.

Het is u bekend, welke richting de philosophie en de litteratuur vóór het uitbreken der Revolutie waren ingeslagen, en welk heil werd gezocht in het maatschappelijk verdrag en de souvereiniteit des volks. Maar niet alleen de litteratuur, wel eens genoemd »l'expression de la société", droeg de schuld; ook de vorsten zelve, zich niet langer bewust van het heilige hunner roeping, daalden van de hoogte waarop zij stonden vrijwillig neder, en vergenoegden zich, hun goddelijk recht vertrappend, met den eere-titel van le premier serviteur de l'Etat. 1) Toen deels uit goede trouw, deels uit sluwe berekening de vorst zich onder den »Staatswil" had geplaatst, waardoor tevens de kanselarijstijl, — ten onrechte soms voor een onverschilligen vorm gehouden, — zich naar de nieuwerwetsche begrippen vervormd had; toen ten behoeve en in naam van het souvereine volk revolutionaire almacht en willekeur de overhand kregen, en despotisme vroeger verafschuwd, in naam der vrijheid en verlichting uitgeoefend, plichtmatig en liefelijk scheen, zoodat een Jozef II in vernietiging van stenden en oude volksinstellingen de eerste voorwaarde zag voor den wederopbouw van een staat naar nieuw model, 2) — toen lag het voor de hand dat de vorsten van hunne zijde in het handhaven van eigen recht op den duur een opofferen van het algemeen belang aan een persoonlijk belang en aan een onverschilligen vorm moesten zien, en het volk van zijne zijde in Robespierre's taal de koningen verklaarde voor »des esclaves révoltés contre le souverain de la terre, qui

1) Aldus Frederik de Groote.

2) Zie Groen van Prinsterer. Ongeloof en Revolutie. 2e druk, l. 268. v.